

ISSN 2663-9718

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Інженерно-педагогічний факультет
ВСП «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти»
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
Гомельські дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны

Сучасні тенденції розвитку освіти й науки: проблеми та перспективи

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 7

Київ – Львів – Бережани – Гомель 2020

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Інженерно-педагогічний факультет
ВСП «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти»
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
Гомельські дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны

National Pedagogical Dragomanov University
Faculty of Engineering and Education
Subdivision “Lviv Educational and Scientific Center of Professional Education”
Danylo Halytsky Lviv National Medical University
Subdivision of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
“Berezhany Agrotechnical Institute”
Francisk Skorina Gomel State University

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ Й НАУКИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**
ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
Випуск 7

**MODERN TRENDS IN DEVELOPMENT OF EDUCATION
AND SCIENCE: PROBLEMS AND PERSPECTIVES**
COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS
Issue 7

Київ – Львів – Бережани – Гомель
2020

Kyiv– Lviv – Berezhany – Gomel
2020

УДК: 37. 01 : 001

ISSN 2663-9718

Сучасні тенденції розвитку освіти й науки : проблеми та перспективи:
зб. наук. праць / [гол.ред. Ю.І. Колісник-Гуменюк]. Київ–Львів–Бережани–
Гомель, 2020. Вип. 7. 381 с.

Головний редактор:

Колісник-Гуменюк Ю.І., кандидат педагогічних наук (м. Львів, Україна)

Редакційна колегія:

Кільдеров Д.Е., кандидат педагогічних наук, професор (м.Київ, Україна)

Голіяд І.С., кандидат педагогічних наук, професор (м.Київ, Україна)

Литвин А.В., доктор педагогічних наук, професор (м. Львів, Україна)

Руденко Л.А., доктор педагогічних наук, ст.н.с. (м. Львів, Україна)

Жибак М.М., доктор економічних наук, професор (м. Бережани, Україна)

Олійник П.В., доктор фармацевтичних наук, професор (м. Львів, Україна)

Копельчак М.П., кандидат педагогічних наук, доцент (м. Львів, Україна)

Чаплик В.В., кандидат медичних наук, доцент (м. Львів, Україна)

Гуменюк О.М., кандидат педагогічних наук, доцент (м. Львів, Україна)

Гуменюк В.В., кандидат педагогічних наук (м. Львів, Україна)

Бейзеров В.А., кандидат педагогічних наук, доцент (м. Гомель, Республіка Білорусь)

Дворак В.Н., кандидат педагогічних наук, доцент (м. Гомель, Республіка Білорусь)

Гурська І.С., кандидат економічних наук, доцент (м. Бережани, Україна)

Технічна верстка:

Гуменюк В.В., кандидат педагогічних наук (м. Львів, Україна)

Переклад англійською мовою:

Гуменюк В.В., Дубовик О.В. (м. Львів, Україна)

Збірник наукових праць є періодичним науково-практичним виданням, у якому відомі дослідники, доктори та кандидати наук, педагоги-практики закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти, працівники закладів вищої освіти, а також аспіранти та студенти презентують результати наукових досліджень, присвячені актуальним питанням науки та освіти сьогодення.

Статті збірника подано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Збірник наукових праць розрахований на докторів, кандидатів наук, педагогів-практиків та молодих вчених, які цікавляться сучасними інноваційними тенденціями розвитку науки та освіти.

© Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2020

© ВСП «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти», 2020

© Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, 2020

© ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут», 2020

© Гомельські дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны, 2020

© Авторі статей, 2020

ЗМІСТ *** CONTENTS

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ		
<i>Литвин Андрій</i> <i>Руденко Лариса</i> <i>Lytvyn Andriy</i> <i>Rudenko Larysa</i>	До проблеми професійної підготовки психологів у закладах вищої освіти On the problem of psychologists' professional training at higher schools	10
<i>Козловська Ірина</i> <i>Якимович Тетяна</i> <i>Kozlovska Iryna</i> <i>Yakymovych Tetiana</i>	Суспільні впливи на зміст професійного навчання майбутніх фахівців Social influences on the content of vocational training of future professionals	14
<i>Краснобокий Юрій</i> <i>Ткаченко Ігор</i> <i>Krasnobokuj Yuriy</i> <i>Tkachenko Ihor</i>	Метод моделювання як засіб вивчення природничих дисциплін Use of the modeling method in studying of natural disciplines	21
<i>Чернявська Ірин</i> <i>Гвоздецька Галина</i> <i>Дідушко Оксана</i> <i>Cherniavska Iryna</i> <i>Hvozdetzka Halyna</i> <i>Didushko Oksana</i>	Критичне мислення, як важлива складова професійної компетентності лікаря Critical thinking as an important part of physician's professional competence	27
<i>Бабій Ірина</i> <i>Babiy Iryna</i>	Особливості сучасних термінознавчих процесів у мовах спеціального призначення Peculiarities of modern term knowledge processes in special purpose languages	32
<i>Ізбаш Світлана</i> <i>Izbash Svitlana</i>	Сучасні онлайн-технології та методики розвитку навичок медіаграмотності у дорослих Modern online technologies and methods of developing media literacy skills in adults	38
<i>Колісник-Гуменюк Юлія</i> <i>Гуменюк Софія</i> <i>Kolisnyk-Humeniuk Yuliya</i> <i>Humeniuk Sofiya</i>	Нетрадиційні методи викладання у ЗВО художнього профілю Unconventional teaching methods in art universities	42
<i>Ляшенко Марина</i> <i>Конько Антоніна</i> <i>Liashenko Maryna</i> <i>Konko Antonina</i>	Організація самостійної роботи майбутніх педагогів професійного навчання з основ маркетингу у системі Moodle The organization of self-study of prospective vocational training teachers on the basics of marketing in the Moodle system	49
<i>Ладика Марина</i> <i>Бережняк Євген</i> <i>Ladyka Maryna</i> <i>Berezhniak Yevhen</i>	Використання сучасних картографічних методів у підготовці екологів (на прикладі Національного університету біоресурсів і природокористування України) Usage of modern cartography methods for teaching students of ecology faculty (on example of National university of life and environmental sciences of Ukraine)	53
<i>Науменко Наталія</i> <i>Какарека Елеонора</i> <i>Naumenko Nataliya</i> <i>Kakareka Eleonora</i>	Иновационная карта научно-методического обеспечения предметной подготовки педагогов по географическим дисциплинам Innovative map of scientific and methodological support of subject training of teachers in geographical disciplines	60

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

УДК 378.01:159.9-051

Литвин Андрій

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри практичної психології та педагогіки*

Руденко Лариса

*доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри практичної психології та педагогіки
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,
м. Львів, Україна*

ДО ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

***Анотація.** Діяльність психолога нині визначається спрямованістю на оптимальну реалізацію потенційних можливостей людини у сфері її професійної діяльності, особистому житті, міжособистісних взаємодіях, власного сприйняття. Проте далеко не всі фахівці-психологи здатні на належному рівні реалізувати свої функції, що, відображається на духовному стані й економічному розвитку суспільства. У зв'язку з цим актуальним завданням вищої школи є оптимізація та модернізація професійної підготовки кваліфікованих психологів. У статті висвітлено провідні аспекти проблеми підготовки майбутніх психологів у вітчизняних ЗВО, викладені думки щодо напрямів її вирішення.*

***Ключові слова:** психолог; заклад вищої освіти; психологічна освіта; професійна підготовка; проблема підготовки психологів.*

Lytvyn Andriy

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of Practical Psychology and Pedagogy Department*

Rudenko Larysa

*Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher,
Professor of Practical Psychology and Pedagogy Department
Lviv State University of Life Safety,
Lviv, Ukraine*

ON THE PROBLEM OF PSYCHOLOGISTS' PROFESSIONAL TRAINING AT HIGHER SCHOOLS

***Abstract:** Nowadays a psychologist's activities are determined by the focus on the optimal realization of a person's potential in their professional field, personal life, interpersonal interactions, and own perception. However, not all psychologists are able to implement their functions properly, which is reflected in the spiritual condition and economic development of the society. In this regard, the urgent task of higher education is to optimize and modernize the training of qualified psychologists. The article highlights the leading aspects of the problem of future psychologists' training at higher schools in Ukraine and states the opinions on how to solve it.*

***Keywords:** psychologist; higher school; psychological education; professional training; problem of psychologists' training*

Професійна підготовка майбутніх фахівців соціономічних професій, до яких належить і професія психолога, у закладах вищої освіти (ЗВО) має відбуватися в освітньому середовищі, яке б урахувало освітні новації, орієнтувалося на запити суспільства й особистості. У зв'язку з цим серед провідних напрямів державної політики в галузі освіти, задекларованих у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр., необхідно відзначити:

- реформування освітньої системи на засадах «антропоцентризму»;
- переформатування змісту освіти відповідно до цілей сталого розвитку;
- розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті;
- підвищення якості підготовки майбутніх фахівців через упровадження педагогічних інновацій.

Очевидно, мова йде про переорієнтацію цілей освіти на потреби особистості, що передбачає відступ від авторитарності в педагогічній взаємодії, настанову на співпрацю всіх учасників освітнього процесу і спрямованість останнього на подолання суперечностей між: стрімкими темпами науково-технічного прогресу, постійним оновленням вимог виробництва до соціально і професійно важливих якостей фахівців, з одного боку, і певною складністю оперативного відображення цих вимог у нормативних документах, які визначають цілі та зміст освітньої діяльності, навчально-програмній документації та навчально-методичному забезпеченні, з іншого [2, с. 11].

Нині в нашій країні психологічна освіта набула масового характеру, зросла її престижність, кардинально підвищився соціальний статус цих фахівців. Різноманітні освітні програми професійної підготовки психологів реалізуються практично в усіх державних і приватних університетах України. Проте, далеко не всі їх випускники здатні на належному рівні виконувати свої функції, що, на жаль, відображається як на духовному стані, так й економічному розвитку суспільства. У зв'язку з цим важливим завданням системи вищої освіти є оптимізація та модернізація професійної підготовки кваліфікованих психологів.

Теоретичні засади професійної підготовки майбутніх психологів у ЗВО відображено у працях Н. Антонової, В. Бондаря, Ю. Вінтюка, Ж. Вірної, З. Ковальчук, С. Максименка, О. Матвієнко, В. Панка, Н. Пов'якель, Н. Пророк, В. Семиченко, Р. Сірко, Л. Темної, Н. Чепелевої. У низці досліджень Г. Абрамової, Н. Ананьєвої, О. Бондаренка, І. Вачкова, І. Дубровіної, В. Іваннікова, В. Кузовкіна, А. Марголіса, В. Рубцова, Н. Скоробогатової та ін. наголошується на необхідності вироблення «нової стратегії» психологічної освіти, створенні системи концептуально-методологічних основ професійної підготовки психологів з опорою на цілеспрямоване поєднання теоретичної, безпосередньої практичної, науково-дослідницької та експериментальної діяльності студентів під час навчання у ЗВО.

З огляду на це, перед вітчизняними закладами вищої освіти у контексті підготовки майбутніх психологів стоїть низка завдань. У державному стандарті вищої освіти України із спеціальності 053 «Психологія» вказано, що об'єктом вивчення та, відповідно, професійної діяльності випускника є: психічні явища, закономірності їх виникнення, функціонування та розвиток; поведінка, діяльність, учинки; взаємодія людей у малих і великих соціальних групах; психофізіологічні процеси і механізми, які лежать в основі різних форм психічної активності [6, с. 5]. Відповідно до сформованих компетентностей психолог у процесі розв'язання комплексних завдань в галузі освіти, охорони здоров'я, сфері соціальної допомоги населенню тощо виконує різні види професійної діяльності (діагностичну та корекційну, експертну та консультативну, навчально-виховну, науково-дослідницьку та культурно-освітню). Опираючись на це, можемо говорити про особливий режим, різноплановість і багатофункціональність роботи психолога, високий рівень психічної напруженості праці, підвищену соціальну відповідальність за професійні помилки. Специфіка професійної діяльності психолога передбачає розуміння фахівцем цілей психологічної допомоги, володіння міцними професійними знаннями та вміннями, логічність і водночас креативність мислення, адекватність і точність сприйняття, особистісну та соціальну зрілість, комунікативну культуру, толерантність, терплячість, витримку та самовладання. До професійно важливих якостей психолога належать: спостережливість, аналітично-конструктивний склад мислення та самостійність суджень, об'єктивність, соціальний інтелект, позитивна «Я-концепція», соціальна спрямованість, емпатія, комунікабельність, проникливість, незалежність, креативність, рефлексивність, емоційна стабільність і стійкість до стресів, вміння адаптуватися до різних умов і чинників діяльності. Про належний рівень професійного розвитку свідчать також домінантність, відповідальність, цілеспрямованість, організаторські здібності – якості, що забезпечують продуктивну діяльність і самореалізацію психолога-практика [3].

Ураховуючи викладене, професійну підготовку майбутніх психологів потрібно орієнтувати не лише на опанування студентами сукупності спеціальних знань, умінь і навичок для якісного виконання фахової діяльності, а й переосмислення основних складових їхньої професійної компетентності [5, с. 23]. У сучасних дослідженнях яскраво виразається тенденція переходу від системи підготовки психологів, «що будується за канонами «ЗУНівської» педагогіки, до професійної освіти як системної професійної соціалізації особистості» [1, с. 8]. Отже, професійну підготовку психологів у ЗВО потрібно розглядати як цілеспрямований процес формування у студентів передусім внутрішньої готовності до майбутньої трудової діяльності, одним із важливих аспектів якої є їхнє особистісне становлення, досягнення належного рівня

професійної компетентності та професійної культури для забезпечення конкурентоспроможності на ринку психологічних послуг.

Суспільству потрібна креативна, інтелектуально розвинута особистість, якій властиві соціальна активність, здатність до самореалізації, інформаційна та комунікативна культура, оскільки інформативні види людської практики становлять зміст професійної діяльності фахівців різного профілю, в тому числі соціономічного. Сучасні умови праці практичного психолога потребують напруженої уваги, оперативності сприйняття ситуації й адекватної реакції, комунікабельності та інших рис, необхідних для кваліфікованої професійної діяльності [4, с. 100]. Для студентів це має слугувати вектором саморозвитку і має бути відображене в змісті професійної підготовки в закладах вищої освіти.

Одержання психологічної освіти в сучасних соціально-економічних умовах характеризується підвищенням вимог до самостійного набуття студентами знань і вмінь. Самоосвіта розглядається науковцями як внутрішній рефлексивний процес, завдяки якому утворюються значущі особистісні конструкти. При цьому внутрішні стимули рефлексій людини розглядаються як вільний акт «комунікативного конструктивізму», що виявляється через самокеровану внутрішню освітню організацію [7]. Як самостійна індивідуально-особистісна діяльність, якій притаманні високий рівень пізнавальної активності та самостійне керування засвоєнням знань, самоосвіта відіграє значну роль у становленні прагнення особистості до саморозвитку й самореалізації в інформаційному суспільстві. Педагогічна цінність самоосвіти визначається тим, що вона розвиває та вдосконалює рефлексивні й когнітивні якості особистості та її аналітичні здібності. Особлива роль методу самостійного навчання в умовах інформатизації освітнього середовища ЗВО зумовлена й активним застосуванням ІКТ у професійній підготовці майбутніх психологів.

Вважаємо, що успішне розв'язання завдань професійної підготовки психологів у ЗВО забезпечить урахування таких аспектів її організації:

- опанування професії за діяльнісним принципом, що дає змогу оптимально структурувати освітній процес на основі єдності психологічної теорії і практики;
- неперервне підвищення соціальної значущості та затребуваності майбутньої професійної діяльності студентів;
- обов'язкове включення в освітню діяльність ЗВО завдань щодо особистісного зростання майбутніх психологів;
- положень системного підходу щодо пізнання психічної реальності, який сприяє адекватній постановці проблем і навчальних завдань, орієнтує освітній процес на розкриття цілісного образу людини та її особистісного потенціалу;

– застосування ІКТ у процесі самоосвіти і саморозвитку особистості майбутніх психологів.

Такий підхід дає змогу майбутнім психологам не лише інтенсифікувати їхню пізнавальну діяльність, а й оцінювати одержані знання за професійною та особистісною значущістю, що сприятиме формуванню прагнення самореалізації психологів у їхній важливій професійній діяльності.

Отже, професійна підготовка майбутніх психологів у ЗВО має спрямовуватися на вироблення низки компетентностей і професійної готовності до безперервного фахового й особистісного зростання й активного саморозвитку.

Список використаних джерел

1. Асмолов А. Г. Практическая психология и проектирование вариативного образования в России: от парадигмы конфликта – к парадигме толерантности. *Вопросы психологии*. 2003. № 4. С. 3–15.
2. Гершунский Б. С. Педагогическая прогностика : методология, теория, практика. Київ: «Вища школа», 1986. 200 с.
3. Колесніченко О. С., Середа Ю. І. Структурно-функціональна модель професійної підготовки психолога МНС України. *Проблеми екстремальної и кризисной психологии: сб. науч. тр.* Харьков: НУЦЗ України, 2012. С. 75–82.
4. Литвин А. В. Інформатизація професійно-технічних навчальних закладів будівельного профілю : монографія. Львів : Компанія «Манускрипт», 2011. 498 с.
5. Панок В. Реформування змісту, форм і методів підготовки практикуючих психологів як нагальна вимога суспільної практики. *Проблеми підготовки і підвищення кваліфікації практичних психологів у вищих навчальних закладах*. 2002. Вип. 4. С. 18–28.
6. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія» : наказ Міністерства освіти і науки від 24.04.2019 р. № 564. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/053-psikhologiya-mag.pdf> (дата звернення: 15.07.2019).
7. Coombs S. J. Designing a Self-Organized Conversational Learning Environment. *Educational Technology*. 1998. Vol. 38. № 3. P. 17–29.

УДК 377.1

*Козловська Ірина, доктор педагогічних наук,
ст. наук. співробітник, провідний науковий співробітник
Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою
Національний університет «Львівська політехніка»,
Якимович Тетяна, канд. пед. наук, старший науковий співробітник,
доцент Львівського навчально-наукового центру професійної освіти
НПУ імені М.П. Драгоманова
Львів, Україна*

СУСПІЛЬНІ ВПЛИВИ НА ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Обґрунтовано залежність змісту професійного навчання від соціально обумовлених вимог до моделі фахівця. Доведено необхідність розрізнення моделі підготовки та